

Per studiosos legum duos in lilio tutelares Lovanii acta declamatio

Auteur(s) : [Sans nom d'auteur]

Présentation

Titre longPer studiosos legum duos in lilio tutelares clarissimis coram doctissimisque viris Anno a natali christiano octogesimo supra annum quadringentesimum ad millesimum tertio nonas martias Lovanii acta declamatio
Lieu de publications. l. [Louvain]
Datecirca 1580

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

11 Fichier(s)

Les mots clés

[Controverse](#), [Dialogue](#)

Les relations du document

Collection Recueils de déclamations antiques

Ce document est une adaptation de :
[Declamations](#)□

Précisions sur l'exemplaire

LangueLatin
SourceBodleian Libraries, Bod-inc D-038
Format

- 11 p.
- in-8

Localisation du documentUniversity of Oxford, Bodleian Libraries

Informations complémentaires

USTC[438380](#)

ContributeurPerona, Blandine (édition scientifique)

ÉditeurBlandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Droits

- Fiche : Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : [Licence CC-BY-NC 4.0](#)

Source de la numérisation[Digital Bodleian](#)

Éléments d'analyse

DescriptionIl s'agit d'un dialogue entre deux frères. Le fils riche et tempérant refuse de venir au secours de son père dans la pauvreté, comme lui demande son frère. Le fils prospère invoque le fait que lorsque le père a dû payer une rançon à des pirates, il a choisi de libérer son frère et non pas lui.

Analyse

- Cette déclamation prononcée en 1480 au Collège du Lys s'inspire de la cinquième *declamatio major* du pseudo-Quintilien. Elle fait partie d'une série de trois déclamations (celle-ci comprise), respectivement prononcées en 1480, 1481 et 1483 à Louvain.
- Sur ces déclamations scolaires, voir l'ouvrage de Josef IJsewijn, *Humanism in the Low Countries*, Leuven, Leuven University Press, 2015.

Mots-clés

- Controverse
- Dialogue

Notice créée par [Blandine Perona](#) Notice créée le 13/11/2023 Dernière modification le 13/03/2024

Per studiosos legum/duos in lilio tutelares. clarissimis coram doctissimisque viris Anno a natali christiano octogesimo supra annum quadringentesimum ad millesimum tertio nonas martias/Louani acta declaratio.

Lex.

Fili parentes suos aut alant aut vinciantur.

Casus.

Quidam preter infantem pedum adhuc lingueque impotens duos habebat filios/ unum frugi alterum perditionis Qui peregre profecti pariter a pyratis capti sunt/ languente perditionis filio seu frugi filio incolu mi Ambo pro redemptione patrem sollicitant Qui omnibus venditis proficiatur ferens pyratis quos patrem coegit/ ambos ut reduceret pyratis ex adverso dicentibus/ unius erit hoc/ utrum manus elige/ egrum redente/ qui mox vita defungitur Interea frugi filius ruptis vinculis rediit/ alimentum inopia patris inops deposcit filius iam vel adules/ contradi cit frugi frater.

Fit actio.

Filius inops.

Estimate patres conscripti inopinatum hoc calamitatis genus quod me conspectibus ingerit vestris non patris ignavia prodit se Rediit frater ex vinculis/ pater gaudebat/ properabat eius visendi gratia/ cum frater locuples sibi ridente fortuna factus est sperabat inopia pater ut aleret/ qui cum patri suo meoque alimenta negavit/ iam imprecor legem/ patrem alant aut vinciantur.

Frater frugi. Audite optimi iudices inauditum expectationis genus/ in speratam hactenus spem specie Nunquid ab illo alendus erit quem pyratis reliquit

a

3

P. 421/3

ram li
miam
fama
erunt
ere di
as jo
pam
de hoc
rima
mita
nem fa
no an
te que
offus
tatum
ad af
tab de
e-um
offus
p-que
remit
q-oc
in que
tam in
mari
maur
t-que
felic

Frater inops . Non reliquitur qui abonci non
 potest Testor iudices summū iouē/diōesq; superos de
 orum quoq; sedem clarum olimpū/patrem meū hunc
 frugi fratrem animo suo gestasse semper ac incessan
 ter planxisse q; eius virespyratarum auaricus non
 respōdissent/qui rupto pacto denariis duorum acce
 ptis/alterum reddunt altero tento Sua rogo specie
 iusti in patrem impingis frater si quod nō potuit in
 fectum reliquit! Frater frugi. Sua in electione
 pendebat sanum recipere. Frater iops. Sic egro
 filio opitulari nequiuisset/ nec patrē sic eius hōitas
 passa fuisset adeousq; paterna exuere/quo filium lan
 guentem certo ni foueret moriturū morte abiecti mor
 bidiq; bruti negligeret. Filius frugi. Quid impē
 dendum illi cui dies pauci vite supersunt! Jam semē
 mortuū iacuit animā efflans. Frater iops. Sui
 fieri posse contendit non trillare boni patris precor
 dia ubi pietas paternum cor transfoderit eb misere
 percutem ni iuuetur filium! Patris est corporis mē
 brorumq; dāna miseratione cōplecti. Filius frugi
 Patrem non modo pietas/s; prudentia decet. Si
 pietatem in egrum momento cōgessit a sano eandem
 ad longum abstraxit Sive pietas optimi iudices v
 nicum forte morientis lenire gemitū vt sano filio to
 ta vita p̄recedat egestatis suspiria! Filius iops. Ab
 stulit pater si bonū es in te dolores ⁊ suspiria/ testa
 tumq; reliquit neq; sua neq; tua icuria sibi filiū tibi
 q; fratrem exalasse/quo tibi donec vixens neglecti fra
 terni amoris abstulit e pectore testem. Filius fru
 gis. Nō inficias ito a patre/ languēt opē conferri de
 bere/alteri sine iactura/s; accusatō demētie v̄it qui
 dōia p̄iicit vt ⁊ noceat ⁊ iactabile ⁊ iſperabile p̄sequē

Filius inops. Spes et euentus pari non passu a
 bulant Adortem enim filii spes patris in longos an
 nos contect at euentus qui certus rei iudex est scus
 ostendit Non quod egit pater sed euentus hoc tibi ar
 gumenta ministrat/ quo si frater leuatus fuisset mu
 tus iam esses et elinguis. Frater frugi. Cur tace
 rem quod illum semper magis dilexit? quo venit quod cum
 pre me redimi potius elegerit. Frater inops De
 duobus fratribus neutrum magis diligit qui egrum re
 dimit Filius frugi Saltem illum magis elegit Fra
 iops De duobus liberis eligere nemo potest de seruis
 et miseris potest Egrum autem patri non licuit reliquere /
 licuit eligere. Filius frugi. Adde relinquendum tu
 dicauit/ difficile est iniuriam cum patientia conueni
 re Tanto iniuria ferocior est/ quanto propior qui fa
 cit Profecto gaudeo me relictum/ sua mendicitate me
 vindico/ et fratris mortem non doleo Sic fati fauere
 abus undique mihi obtigit voto potiri. Filius inops
 Pudet persuasionis Reduisse se frater affirmat /
 ut patri orbite et mendicitate vindicaret / et fra
 tris morte gauderet Vindicta in parentes inter om
 nes ferocissima est Execrabile est quod filius patrem in cor
 de non gestet consecratum hoc patrem tua impietas
 absoluit/ si ea uti vellem/ que cum meliorem elegeris
 conuincit Sed sola miseria consuluit Jam sentitis o
 iudices quod facinus fuerit egrum non redimere/ et quod ius
 te relictus sit qui potuit euadere. Filius frugi Il
 le iam ex vinculis erat/ iam enim pietas redemerat/ ego
 vinculis ego fame urgebar. Filius inops Quae huma
 ni doloris artifex pyrata miseris alebat/ pater negli
 geret/ qui seuis pyrata pius erat/ pater quod quid age
 ret? Filius fru. Adde recepto illum pyrata dimissis?

Si iops Imo si pater nō vāssz pyrata remississz
 Fili9 frugi Longe igit' facilius me redempto il
 lum pater reduxisset Fili9 iops Adulto tuti9 de
 bilis redimit' fortunatus fortis erumpit/a quo pa
 ter iustus alitur Fili9 frugi Sui iustis? Ab illo
 pascatur cui magis contulit quē magis dilexit Verū
 quidem/cōvictus ostēdit Illi semper lentis/ mibi sem
 per asper erat Fili9 iops Tu frugi ille fragilis/
 te serio illum misere diligebat/ aliter atq; aliter non
 magis neq; min9 Fili9 frugi Io frater eq; dilige
 revocas quo vnum saluat alterum interimit? maxi
 me me qui suis mādatis nūq; me dederā contumacē/
 qui suam senectā iuui domusq; substātiā auxi/nūq;
 ego laborem nūq; frigus effugi vel estū/firmo sem
 per pectore steti ōnia perpeti sui causa fratre ex equo
 ponderante iustum atq; iniustum/ qui bona paterna
 sparsit 9 obliquavit/ qui in vicia 9 errores defluxit
 O Patres. O iusti iudices que dignitas hic cōpen
 se laborū Redimit' ille tota o substātia dom9 egotor
 crudelissimo ferro dira fame peritur9/ fratre neq; fa
 me afflicto neq; ferris ligato. Fili9 iops. Illud
 plane iudices tristissimum mibi est q; in hec incipie
 squalorisq; despectu frater famā patris vel optimi
 ac etiam fratris lacerare conat' Admeritis frater q;
 rus/seruulos/penates/cūctasq; facultates/ in precio
 collectas pater effudit quo fratrē redemit/ te quoq;
 redimere non min9 voluit q; speravit Sed ut unico
 verbo tuā q̄relā otuderim/ illi pater magis tebz quē
 natura quē fortuna min9 adiuuit Si frugi Te
 nuem mibi opem fortuna tunc contulit dū relictus tā
 seue sorti permansi / tam truculentissime calamitati/
 nō aliter ac essem vomitu fortune nauseātis expur9

Fili9 iops . Si fortuna distulit nō despexit / Ex
 itus pbat Sive etiam sic nature sue sese iunxit ut cor
 pore fortis / animo valēs / vndiq; san9 / earuz dotib9
 habeatis Fil-frugi Cur nō mores mētes meritag
 tractavit pater / cū aderat sibi in tristissima illa cōdi
 tione de comparatione cōsiliū / Suis non indignet /
 q; egro san9 / debili fortis / frugiq; perditio / postpdat?

Fili9 iops Suis inde pot9 indignetur q; q; hoc
 se parat ut magis amet / Irasci enim q; nō sic ac eger
 amore pferaris tam more errāta ratione carētis ma
 gis amari mereris / coq; magis quo mētis lesio corpo
 ris morbum exuperat Frater frugi . Ipse pyra
 ra patri alterū quē vellet obtulit Fili9 iops Con
 ditio nō nisi dubio redemptori pponit Fili9 fru-

Si dubi9 etiam tam non certus fuisset in me besif
 set nisi p magno amore me periturū pcessisset Fi
 iops Pater que fecit lāguori adiecit / sensit eger qd
 fuisset neutro lāguente facturus Fili9 frugi Pro
 bat euent9 q; irratiōabile sit redimi qui reduci nō po
 tuit / at q; inutile mortu9 est Fili9 iops Atqui p
 bat fortia q; ratiōabile sit dū redire fecit quod mā
 sit / at q; vile pater homicidio liber est Hoc enim pa
 tri solaciū est / filiū nō occidit s; perdidit Fili-fru
 gi De fortuna redemit / pater salutē offerre potēs
 nō cōtulit / occidit . Fili9 iops Si te occidit pater
 nō redemit fortuna / vel si redemit non pater occidit .

Fili9 frugi Sui perentem iuuare potest q; debet /
 nō iuuat ut in se ē interficiat / tū quidē atrocit9 dum si
 mulat adiutor q; etiā pln9 ifligit Dea Fortia me sal
 uū dedit quā donec viuā p parēte teneo / me illi filiū
 dedico / patrē tuum abnego Fili9 iops Pater nō
 fortunā tibi debet s; affectum / nō exitū s; volūtate;

Adira frater uteris loquēdi licētia/negāvi causa nū
 q̄ ingrato defuit adultis minat' qui parētes ledit /
 tu illicita p̄fers / qui patrē dū abnegas nō parvā ma
 tri infer's cōtumeliā / horridum quidem crimē horri
 da tādem pena piādum Parce vel matri **Fili' fru
 gi** Dū ab illicitis abstineo matriq; parco mihi par
 co / si recte a cōtemptu dicat' contumeliā / nemo quez
 non contemnit tali notat iniuria / Tu verba torques
 alio q̄ dgruit In filium perfide agēs nomē tā patris
 exuit / quo simul in me filii nomē absterite **Si iops**
 Extra sc̄psuz ē qui parētib; mal' est / pietatez qui
 perdidit nō potest ultra perdere Nil restat nisi teno
 re legis vel vinciaris vel patrem inopē alas **Dupli
 cat' bonitas** dum accedit celeritas **Si frugi** Sal
 tem si plus attulisset quo simul ego redimerer **Si
 inops** Nemo pro libens umq; plus dedit q̄ qui si
 bi nil reliquit **Fecit quod potuit tu recte quod debes**
Filius frugi Dum pasturam abnego / recte qd
 debeo / qui iure talionis par pari cōpenso Donec mihi
 beneficē favit pater suumq; officium impēdit / parui
 semper ut debui sed dum paternū abstulit / pasturaz
 nequicq; postulas Ab eo enim pascendus ē pro quo
 mendicus effectus ē **Filius inops** Prorsus pro
 te pater egenus est / cum clam eo tuo cōsilio frater pe
 regre profectus est Non fedari non potest turpi ab
 exitu qui struxit probemia **Filius frugi** Profec
 tio n̄st meo consilio fuit sic etiam salva / sed reditū su
 o relictum artificio pyrate turbarunt Sic suum con
 silium exitus fedat **Satis me arguis si insanī consiliū**
**fratris comes sit penitentia / q̄ ad calcem ruina sequa
 tur** **Filius inops** . Juniores consilio suasuq;
 tracta / more eorum qui fluminibus natant non cūt

sed feruntur Tuum erat circūspicere quo qua eūdem/
 qualiter ⁊ quousq; Ignorāti quē terminū; pete/nul
 lum suum iter est. Suo liquet patrem pro te ⁊ per te
 mendicū esse/non min⁹ tamē pro duobus pretium
 contraxit. Vis scire quid pyrata quid pater egerit?
 Duos redemit unū recepit. Fili⁹ frugi. In volen
 te necessitas non ē. Si quem pater recepit pyrata de
 disse equiori animo ferrem. Fili⁹ iops. Nec pos
 tulauit pater nec dedit pyrata/cūct⁹ redemit/ quo re
 ducit non te filio sed sano relicto. Jam perit quē re
 demit/reuersus ē quē reliquit. Fili⁹ frugi. Sicut
 queso iudices fieri potuit delirius q̄ egrum redimit /
 sanum relinquit? Poterat sanus cum patre cōiuncto
 robore/cōstatisq; simul curis ⁊ laborib⁹/ aut ingēi⁹/
 aut amicorum ope/ precibus ut vel p̄tio tādem egrū
 eripere. Vbi autem eger abouit/ semperq; bumi pro
 stratus sūit / pater quoq; illi custos quasi cōclaua
 tus adheret/quid queso mibi sp̄i redēp̄tōis relinqui
 tur? Non enim gemitibus/ suspitibus/ tussibus / simili
 busq; egrorū turbidibus/ aut custodū fletibus. Cui
 culā⁹ erā. Frater iops. Vidit pater egrū filii
 mortem non longe distare/ iam tamq; presentē. Si nō
 abduceret. Filius frugi. Sicut cogitāte totū id
 unum dicere/ superuacū esse illū abducere quē mors
 festinat redimere. Adors enim scapharū et cōp̄dum
 clauem gerit/dōnesq; quos attingit pyratarū ē man
 bus eripit. Sicut refert dum finis adest an nauē vel
 littore moriatur. Eo grauius mibi nocuit quod egro o
 p̄culari nequirit / Redimi poterat reduci non pote
 rat. Filius iops. Pater egro filio dulci fuit
 leuamēto tibiq; detrimēto nulli. Nam commissa fle
 bat filius doluit/p̄tuit/suūq; animū totū sic patris

animo cōmisit/ ut ex duobus vn⁹ iam factus vide
 retur/ virtuose probeq; victurus si mitiori fato mor
 te reiecta manuisset Itaq; prorsus quasi regentis
 vita defungitur/ ut qui orcho debebatur cymba cha
 ronis trāsuectus elisus iam triumphat in campis/ v
 bi nos expectans suam agit sempiternū **Fili⁹ fru**
gi In ancipiti ē an charonis cymbā alio mittis vē
 tus diuertere **Fili⁹ iops** Ne sperādum qđ meli⁹
 est **Frater frugi** Equē formidādum qđ pcius est
Fili⁹ iops In calamitoso etiam risus iniuria ē/
 verba tua inuidiam olent cuius te magn⁹ vrit affec
 tus Adira cerneret qui animi tui latebras pectorisq;
 cavernas inspiceret/ Nūq; fratrē dilexisti **Fi. frugi**
Ubi diligim⁹ ibi timem⁹ **Frater iops** Speram⁹
 potius vbi amamus Sed dicas queso foret ne impi
 um filium egrum in litore relinquere sepultura carē
 ton/ cuiusq; corpus proiectum/ feris alitibusq; voran
 dum! **Filius frugi.** Guid ad mortuum cedo tega
 tur an vna? Guid refert veris vel flamma corpus
 consumat siue obrutū iaceat vel marmore clausū /
 aut sit alitibus aut igni aut vermibus esca? Hōne le
 uis dixeris inter tot mortes vnā perpeti moriēdo
 qđ omnibus angī dāesq; timere viuēdo **Frater vnā**
perpeſsus est ego omnium mortuum diricati donabar
Filius inops Non hesito qui non potius elegeris
 diu viuere sub timore tot mortuum qđ senel morien
 do nullam deinceps formidare **Fili⁹ frugi.** Nūq;
 sa faciam⁹ hec/ pprius ad rez pergamus/ ego tibi qđ
 redit non patri debeo **Fili⁹ inops** Teipsuz existi
 mas tua industria saluauisse qui pyratarū spēte di
 missus/ id ignorare sese simularūt/ quo hōestis ceteri⁹
 tu⁹ te remittāt Itā eos pab⁹ fletib⁹ istātis pater

Inclinauerat/ accessit mors fratris/ egentia patris /
 spes plaris habendi cessauit/ sic patris ope/ non tua
 sollicitia liberabaris. *Pasce igitur / sic pater meruit
 et lex precipit. Frater frugi. Vis quod tibi animi
 mei nucleum pascam? non inficias ideo patrem pascendum
 esse sibi bonum. Filius iops. Di boni patris hoc dul
 ce sacrumque uocabulum scindis quod non discrimen non
 partitionem admittit: nullus pater malus est/ tu legem in
 terpretari lege ueteris cum a te lex non prodit nec au
 toritate contulisti. Interpretatio clarum fugit/ sicut in ambi
 guo. Filius frugi. Non uocis a sono aut sulcatis
 a litteris legum pedes deperdet/ intentioni non uocis fide
 dum/ dixi dico semperque dicam non est pater alienus ni
 si bonus/ non pascam/ tu pascas uel ad limina gratiam plo
 ret/ uel ad fano/ aut publico/ uel ad amicos eat quos
 habet forte plurimos. Filius iops. Magis desle
 dum quod non habeat inimicos. Vis amicum aut iops est non ha
 bere quod offerat/ non tamquam pater alius qui tamquam bonus amat.
 Si feritate exuere neos rogo submittas. Ego summum
 pietatis officium patri prestitum qui omnia ciuitatis limi
 na percurrit. Impetrarunt preces et lacrimae usque adeo po
 puli gratiam quod in sinu patris degesserint panem et stipem.
 Cuius rursus iam patrem remittes ad eum quem pauperiore
 tuo reditu effecisti? Non alicui populo hominem quem pa
 scere filius debet/ quem si non pascas quis rogo alius quis
 uestiet? Filius frugi. Pascat qui uelit uel qui ad
 senium usque pauit quem celi uolucres quem pisces maris pa
 scat uestiatque quem agros floribus uestit et frondibus sil
 uas/ ego unico uerbo dicam/ nec pascam nec uestiam/ non
 dabo egentem ne egeat/ nec perituro ne pereat. Fil. iops
 Has quae subtrahis manus hec uerba que negant
 de patris spiritu de prisbanis uisceribus/ Excedit cum*

scelerum comparationem mēdicum facere nec pascere
 Filius prestare non potest seo reddere parentibus a
 limenta quo puericie ex sumptibus iuuentutisq; ipēdi
 ta impensa portio vel breuis in suum redire possit
 auctorem Scis ne que veneratio patri debetur? Non
 est beneficiū pascere seo factū? impiūz atq; grāte ne
 gare Quid enī immanis dici potest q̄ illi negare ali
 mēta? op̄e a quo suscepisti vitā? Num lex ait q̄ ne
 care videtur qui alimenta denegat? Vis iam tue sen
 tentie propius accedam / vis patris nomen interse
 cari? bonum patrem filius alac lex malum Utrum
 vis dilige aut affectum debes aut seruitutem / te liberū
 presta vel coactum Filius frugi Sicut quid expri
 mitur graue est / habet et pietas impetum suū nec vl
 lum nouit dominum / nec amor extorqueri potest / il
 labi vel elabi potest Dab alet inuitus / genus vitio
 ma est pascere nec misereri Nō tutum est alimentum
 extortum Tu omnium verbosior audistin que dixi
 qui multa garris honesto et vero non satis seruato?
 Tu rerum loco verba pūcis ego sententias ago Fi
 lius inops Non inficior si a sentibus nomen sen
 tentia deriuatur Satis deceptatum est / egentiam iu
 rium / iniuria prodie Nō vos me uerto patres / scrip
 ti / fauete pietati / adeste uirtuti / succurrite legi Ca
 surum iusticie nomen est paternitatisq; pretium abi
 bit / si ut pietas sic legum vigor itereat Frater fru
 gi. Nisi in causa q̄ agit optimi iudices uictor ab
 scedo hōitatis precii abibit qd̄ nisi ex bono nasci po
 test / ōniāq; cōfundi necesse est si malicia bono premi
 ari cogatur. Nihil equis q̄ pium pio seuumq; seuo
 op̄eset Eras mibi nauigādū reditu meo iura mea p̄fe
 rā patētis in iudicis enī semper est mora tutissima.

Filius inops Audite Patres & audite iudices
dilationem qui petit in iure non sinit nihil purita
ti festinantia gratius / nil claritate tutius / nil verita
te facilius omnia protractio fratri lucro / patri danno
et legi lesioni est ad primam igitur ut mortis & iuris
est sententiam ferre iudices.

Finis

neque pascere
invenitur a
unusq; ipse
eius pollic
dicitur / Non
tunc gride ne
a negare ali
ut aut q; ne
tam tunc sen
nem invenit
an Verum
m. ar. liber
tunc expre
satis nec ol
t possit il
cuis vider
alimentione
s que dicit
a strauti
s ago. Et
nomen seu
m. am. in
m. v. l. in
a. l. in. Ca
rion. ubi
f. aut. in
dicitur. al
i. n. l. a. po
no. p. r. m.
m. g. l. e. u.
m. r. a. p. f.
c. o. l. l. m. a.